

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Disputationes Chirurgicæ Selectæ

Haller, Albrecht von

Lausannæ, MDCCLV.

VD18 90538889

Punctum I. De veritate commendatae operationis, in se spectatae.

urn:nbn:de:gbv:45:1-16577

PUNCTUM I.

De veritate commendata operationis, in se spectata.

§. LXVII. Pari passu præscriptorum in nostro problemate agendorum intervalla hic percurramus, ut majori memoriæ & iudicii facilitate innotescant, quæ in commendata cataractæ extractione proposuimus, prætereundo tamen ea, quæ per se clara sunt.

§. LXVIII. Instrumentorum, quæ requirimus, primum est lanceola [§. 61.] ad incisionem corneæ necessaria [§. 62.] Rationes formæ ipsius admodum planæ sunt. Ea nempe debet esse: *myrtiformis* & *mediocriter lata*, ob incisionis facilitatem debitamque quantitatem; in utraque ipsius superficie *plano-convexa*, ob corneæ & uvæ aliqualem remotionem ab huius instrumenti cuspidem; *acutissime secans*, ob resistentem corneæ, difficile pertundendæ, crassitiem; *incurvata*, ob ipsius versus pupillam commodam directionem. Alterum instrumentum est *specillum* idque *fulcatum*, ob incisionis securitatem; *ex chalybe confectum*, ob ipsius necessariam firmitatem, quam argenteum non haberet, quoniam tenue esse debet, propter spatii, quo introducitur, angustiam; in marginibus suis *bene leve & æquale*, ne introductum corneam lædat; *extremitate gaudens polita, non sulcata*, ne incisio supra ipsum instituenda justo longius pertingat; *vossella* denique, *non dentata*, manubrii loco *instructum* ob commoditatem usus ipsius, qui usum specilli sola totius instrumenti compositi inversione mox excipit. Instrumentum tertium, in hac operatione adhibendum, est *forfex*, eademque *brachia habens recta*, ad incisionis æqualitatem; *tenuia*, ob spatii angustiam; *versus manubrium inclinata*, ne altera manus specillum tenens incisionem impediat. Quartum instrumentum est *acus* post cuspidem ipsius *bene levigata*, ne uveam lædat, in aperienda lentis capsula. Quintum denique instrumentum, ut secundum iterum compositum, est *cochlear*, idque *argenteum*, quia hoc ad usum destinatum satis firmum est; *vossella* loco manubrii *instructum*, ob huius post illud immediatum usum.

§. LXIX. Possent dictorum instrumentorum vel plura esse, vel pauciora, immo etiam aliter constructa; sed instituendæ huic operationi non adeo commoda. *Pluralitatem* autem *instrumentorum* superfluum, æque ac eorum *paucitatem*, perfectioni operationis detrahentem, evitare jubet prudentia. Nec argentea eorum vanitas rationi semper convenit, utpote sæpe sæpius pretiosam tantum sapiens inutilitatem. Quapropter neque loco forficis scalpellum, neque ipsius & specilli loco unicam tantum forcem, in

Hypothesis de dicendorum ordine & complexu.

Ratio commendatorum instrumentorum.

Continuatio.

eo brachio, quæ in bulbum oculi introducitur, lævem, obtusam aut glæbula instructam commendare volui. Ratio ubique est in promptu.

*Rationes
ipsius me-
thodi ad
extraben-
dam cata-
ractam
commen-
date.*

§. LXX. Ab instrumentorum explicatione [§. 68. 69.] ad agendorum, quibus ista inserviunt, explanationem festinante transeundum est calamo. Ante omnia *morbum explorandum* esse diximus [§. 62. n. 1]. Hoc enim exacte cognito, quid ad ipsum removendum requiratur optime innotescit. *Exploratur autem morbus ore, oculis, manu.* Manu agitandus est oculi bulbus, oculis iste inspicere debet atque examinari: utrum agitata cataracta mobilis an immobilis? An hujus vel illius consistentiæ? An pupilla dilatationis & contractionis munere adhuc fungatur, nec ne? Num hujus vel illius sit coloris, nunquam nil indicantis? Quo hæreat loco? An vera vel falsa? Præcauto enim opus est, ne facile frustra instituamus operationem, quod quam facillime potest contingere. His aliisque examinatis, nec semper nobis ita plane sufficientibus operationis instituendæ criteriis, ipsius ægri ulterius instituatur *examen*, quærendo *e. gr.* num aliquid luminis iste adhuc sentiat? Quomodo correptus sit hoc cæcitatibus genere? Num gravibus prægressis capitis doloribus? An cito? An succellive & pedetentim? Et quo abhinc ætatis intervallo? Si enim nullus plane luminis sensus amplius adest, si cito, si doloribus excedentibus invaluit morbus, glaucoma & amavrosin subesse, ideoque operationem frustraneam fore, judicandum est. Si contra bonæ indolis atque spei morbum hunc deprehendimus, istum porro in relatione ad reliquum ægri statum, diætam, temperamentum, morbos prægressos reliquos aut complicatos, cognoscere debemus, ut, quæ circa hanc operationem convenient, ultra intelligantur.

*Continua-
tio I.*

§. LXXI. *Preparandus* prius est *eger*, quam in ipso hæc instituitur operatione [§. 62. n. 2]. Quam hujus organi, nullius est subtilior, nullius sensibilibior cum reliquo corporis systemate sympathia. Quacumque humorum dyscrasia hic afficitur organismus. Ista ideo corrigenda est atque demulcenda. Immo, si de reliquo bene valet cæcus, præparandus tamen est præoccupando, quæ ab ipsa operatione imminere, symptomata. Primæ saltem viæ expurgari debent, & sanguinem per venam detrahenda oportet. Aliquot porro dies ante operationem temperata vitæ victusque ratio imperanda est. Immo immediate ante ipsam jusculum & potionem roborantem porrigere decet, ne facile vacillent ipsius vires. Exempla enim prostant, ubi mentis deliquium periculosissimum operationi injicit impedimentum. Et quoniam hæc per mentis imbecillitatem maxime accidunt, ista imprimis exhilaranda, atque fiducia ipsi injicienda est, convincendo ægrum, operationem esse facilem, minus dolorosam, immo nullam aliam magis ab omni vitæ periculo alienam.

*Continua-
tio II.*

§. LXXII. Verum non solum animi abjectio, sed & nimia ipsius præ gaudio exultantia operationi obesse potest. Quare *cel. Heisterus in chirurgia sua, sæpius jam citata*, prudenter inquit: *antea monendus est eger, ne*
que

qua forte, ut ejusmodi homines solent, propter celerrime quandoquidem re-
sistitatem in ipso operationis actu videndi potentiam præ gaudio aut letitia cla-
met aut exultet, sed potius, quoad ejus fieri potest, quietus & immobilis per-
sistat. Namque alias eripi motu quam levissimo acies in perpetuum potest. Et
mox infra, siquidem, repetit, vel cum minima etiam capitis commotione pe-
remis cæcitatis periculum conjunctum esse tristes experientia loquitur. Tanti
momenti hic sunt ejusmodi præmunitiones e. gr. quoad evitandas vehe-
mentiores sermones & velociores, corporis, capitis maxime, motus erec-
tionesque quoad compescendasque saltem moderandas tusses atque sternu-
tationes impetuosas, aliasque impatientes corporis mentisque agitationes.
Præter ægri informationem ministrorum non negligenda est prævia instructio
[§. 62. n. 3]. Profecto hic non perinde est, quocumque modo palpebram
elevaverit assistens. Oculi receptacula aperiuntur. Levissima bulbi compres-
sio vitreum ejicere potest corpus, certa visionis jactura. Irreparabile dam-
num! Vana enim eorum spes est, qui vitreum corpus reparari posse pu-
tant. Hoc ejecto oculus collabitur. Oculo ita collapsò, de visione concla-
matum est. Quam necessarium igitur est sine prævia sollicita informatione
& prægressa in aliis oculis hujus servitii demonstratione, non admitti, qui
auxiliares hic admoveere debent manus.

§. LXXIII. Instrumenta porro ordinanda sunt [§. 62. n. 4.], ut eo, Continua-
tio III.
quo ipsis indigemus, ordine sine operationis impedimento comprehendi
possint. Quænam autem reliquorum requisitorum [l. c. n. 5.] nomine
veniunt? *Locus* ordinandus est, quo operatio institui, & post eam æger
reponi debet. Ille sit tranquillus, bene lucidus, post operationem plane
obscurus, temperate calidus non vaporosus, nec fumo obnoxius. Hæc ita
volunt oculorum morbi spontanei, multo magis arte inducti. Delicatis-
simo hoc sensationis organo nil minus possibile est. Præter instrumenta ad
manus sunt: spongia, aqua tepida, egelida, collyrium refrigerans, sple-
nia, fascia seu strophium, reficientia balsamica, odorifera & si quæ alia
sunt, quæ ad reliquum *apparatum chirurgicum* hic pertinent.

§. LXXIV. Quod ipsam strictè sic dictam operationem attinet, ista Continua-
tio IV.
pariter sufficientibus suis nititur rationibus. Chirurgi *situs* superior esse
debet quam ægri [§. 62. n. 7, 8.], quoniam alius non æque commo-
dus esset, & capite ægri sursum & retrorsum inclinato operatio institui
debet. *Sanum oculum* quoque *coopertum* esse, multum refert ad mobilita-
tem oculi, operationi obnoxii, magis figendam. Experientia edocemur,
quod dimoto uno oculo dimoveatur & alter. Neurologia causam hujus
phenomeni ex distributione oculi nervorum, maxime opticorum, nobis
bene cognitam facit. Maximus est omnium nervorum in partibus vicinis
semper consensus. Utrumque oculum duo insignes intrant peculiare fun-
niculi nervei thalamorum suorum amico gaudentes consortio, atque in his
æque ac extra illos sese mutuo amplectentes. Rarissima enim est, quæ
in hominibus observata fuit, varietas, ubi quandoquidem sine notabili

nexu, & plane ab invicem remoti, e thalamis suis surgunt atque descendunt. *V. Chr. Ehr. Eschenbachs anatomische Beschreibung des menschlichen Körpers* §. 1305. *lit. b.* Spectat huc quoque consensus reliquorum oculi nervorum, qui ex III. & IV. pari ramisque V. & VI. & portione dura VII. paris per hoc organon distribuuntur. Collocato ægroto in sedili suo sanus ipse oculus demum deligatur [l. c. n. 10.], ne talpæ instar accedere, adductusque multa incertitudine considerare debeat. Post hanc vero deligationem instrumentum comprehenditur [l. c. n. 14.], ne illud in devinciendo oculo impediatur, aut hoc adhuc aperto, metum ægroto injiciat.

Continuatio V.

§. LXXV. *Lanceola placide* in cameram anteriorem demittenda moxque sursum dirigenda est [§. 62. n. 28. 29.] ob facillimam uveæ lesionem. *Oculus spongia eluitur*, ne profluvium humoris aquei ulteriorem operationem impediatur [l. c. 34.]. *Spongia vero modice exprimi debet*, quia non expressa oculum magis inundaret, nimis vero expressa ipsum offenderet. *Modus forficem comprehendendi* directioni ipsius admodum favet, & ideo explicite inferitur [l. c. n. 36. 37.], quoniam chirurgo sæpe de hoc artificio non cogitare, atque hoc instrumentum factorum atque netricium more comprehendere, compertum habemus. *Capsula aperire debet in margine ipsius inferiori* [l. c. n. 62.], ut post lentis exitum melius sese opponat corporis vitrei prolapsui, nec cicatrix ab ipsius incisione superstes visionis impedimentum afferat, atque parata hac via ipsa lens facilius decidat. *Modus*, qui ad exprimendam lentem commendatur [l. c. n. 64.] sollicite observandus est, ut corporis vitrei procidentia quavis ratione præcaveatur. *Cochlearis forma* educendam lentem optime apprehendit, utpote cum cavitate sua ad hujus convexitatem sese applicans. *Prius autem leni pressione postea cochlearis ope*, & *tum demum acu* tentanda est opacæ lentis a vinculis suis liberatio, quia tutiora auxilia minus tutis semper præferre jubemur.

Continuatio VI.

§. LXXVI. Ad dividendam cataractam justo majori mole exitum suum impediens nullo opus habemus instrumento secante. Sufficit ad hunc finem *volsella commendata* [§. 62. n. 70.]. Plane equidem non perspicio, qua fieri potuerit ratione, ut hucusque *majoris cataractæ volumen* pro tanto hujus operationis obstaculo habuerint, anxie verentes, ne nimia pupillæ irritatione aut distensione damnum inferatur. *Primo* juxta communem experientiam pleræque lentes crystallinæ, in cataractas abeuntes, minoris sunt molis, quam in statu suo naturali, & ut plurimum tam parvæ, ut levi capsulæ sectione sponte excidant. *Deinde* etiam majorum cataractarum exitus non multum periculi habet, quia fluctuans uvea ad dilatationem admodum apta est. *Experientia* cognitum habemus, majores lentes opacas fortiter impulsas sine ullo ægri dolore exiisse, nec mydriasin subssecutam esse. *Licet denique*, hoc aliter se haberet, nihil tamen id huic operationi officeret. *Diffingatur* majoris voluminis cataracta, educantur ipsius frag-

fragmenta, & omne cessabit obstaculum. Fulmina igitur ex pelvi sunt, quibus *Palluccius* methodum hanc, seu potius corrivalem suam in hac causa concuti putavit, in libello suo, cui titulus est: *Methode d'abbatre la cataracte* p. 167. hæc inferens: *Pour ce qui regarde la prunelle, la dilatation excessive qu'elle souffre par le passage d'un corps aussi epais que la cataracte, lui peut causer de grands accidens.*

§. LXXVII. *Parvulo isto cochleari cataractæ lactæ, purulentæ, cysticæ impuritates satis commode exhaurire licet. Ipsemet adfui cel. Davielis operationi, in qua omnem superstitem impuritatem cochleari suo sine ægri doloris sensu repetitis vicibus dexterrime exhaustit. Inde denuo cadunt Palluccii cogitata, quibus in libello modo cicato [§. 76.] se opponit, je trouve p. 170. porro inferens, encore plus difficile de faire sortir de sa place un crystallin molasse, je veux dire une cataracte, qui n'est pas encore mure, parceque tout le corps du crystallin est visqueux, par consequent il trouve des obstacles, qui l'empêchent de se detacher.*

§. LXXVIII. Sollicitam & repetitam vulneris labiorum applicationem [§. 62. n. 73-75.] sanationi ipsius multum favere, in propatulo est. *Mollia splenia, spongiam tenerrimam, aquam simplicem egelidam; collyria non acria aliamque placidam hujus operationis administrationem sensibilibus organi teneritas demandat. Reliquæ agendorum rationes sine ulteriori earum evolutione perspicuæ sunt. Brevissimi tantum interjecti visionis experimenti [l. c. n. 77.] ratio adhuc quam maxime urgenda est. Perversi plerumque apud circumforaneos moris est, ut frivolis ipsorum visionis experimentis diu multumque vulneratum oculum exerceant. Quam damnosum hoc sit, tristissimis jam edocti sumus curiositatis hujus eventibus. Defatigatur ita læsus oculus & sæpe sæpius perenni recurrente cæcitate incongrua hæc mulctatur curiositas. Brevissime operationis hujus effectum explorari, fini nostro sufficit, Ægrum vero artificemque de operationis eventu certiores fieri convenit, ut hoc optatis suis respondente sciant, quid ultra ipsis sit faciendum, atque eapropter habeant, quo Dei possint concelebrare gratiam, quæ ejulmodi auxilia nostris concessit manibus.*

§. LXXIX. Tantum de commendatæ [§. 62.] curationis cataractæ ultra perficiendæ veritate: rationibus suis stabilita [§. 67. 78.]. Præfixo itaque ordine nostro systematico [§. 66.] consideranda nunc demonstrandaque nobis est prærogativa, quam, præ hæctenus usitata, nostræ cataractam extrahendi methodo tribuendam esse censemus. Succedit igitur

Transitio.

PUNCTUM II.

De prerogativa extractionis cataractæ nova methodo instituendæ.

De relatione prerogativa commendata operationis.

§. LXXX. Neque *Taylori* neque *Monachi*, *Frere Come* dicti, neque *Pallucii* cataractæ extractionibus, earumque comparationibus, hic immorabor. De *Taylori* tentamine nil certi habemus, & si quid haberemus, de ipsius methodo nil nobis cognitum factum est [§. 40.]. Quas *Pallucius Davielis* methodo se instituisse profitetur operationes [§. 41.] istæ sub ipsius nomine non examinantur. Quam vero, ut ipse loquitur, [l. c.] sibi imaginatus est methodum, eam quam periculosissimam & ipsarum infelicitium suarum operationum, ipsomet non diffitente (§. 44.), causam fuisse, extra omnem omnino dubitationis aleam positum est. *Monachi* dicti operandi modus neque bene cessit [§. 47.], neque in se consideratione dignum, quid continet. Duo igitur posteriora tentamina, *Monachi* puta, & *Pallucianum* inter rejicienda, & neutiquam imitanda artificia referenda sunt. Quæ autem ita se habent, emendare velle, absonum plane esset atque frustraneum. *Taylori* conatus dubii publica expectant testimonia. Sola itaque, quæ bene cognita habemus, & de quibus ultra perficiendis cogitare licet, laudatorum *Chirurgorum Parisiensium* artificia restant [§. 48-53.]. De ultra autem perficiendis eorum artificiis considerate hic loquor, ideoque non de ea, quam jamjam habent, perfectione. Hanc ipsis debemus. Si quid est præter eam, quod ad me pertinet, aliud nescio, quam quod ad operationis hujus emendationem aliquid confert. Imo ne hoc quidem ad me, sed ad artis nostræ sacra pertinere sentio. Si ullatenus forte vacillaverim, errate etiam meum esse judicabitur.

Perfectionis conceptum necessarium esse asseritur.

§. LXXXI. *Perfectionis* idea, qua hic indigemus, prima est. In eam enim totum demonstrationis præsentis punctum recurrit. Excludimus hic *perfecti* & *perfectionis* conceptus plerumque vulgares atque illegitimos, in foro erudito omnino removendos. Nostrium esse, ad qualemcunque nobis præfixam indies aspirare perfectionem ulteriorem, omnes sine exceptione largimur. Quid autem obsecro humanitatis caractere posset magis esse indignum, quam ignoti desiderio nos angere, ideoque velle, quæ velimus, nescientes. Tantæ necessitatis est perfectionis maxime, cui inhiamus, prævia genuina notio.

Diverse perfectionis notiones.

§. LXXXII. Alii alios nobis suppeditant perfectionis conceptus. *Scaliger Lib. I. de plantis* dicit: *Totum & perfectum unum sunt. Est enim totum & perfectum, si cui eorum quod habere debet, nihil deest. Perfecti hæc quidem, minime vero totius est idea. Perfectum absoluti quid, totum vero relativi quid denotat, & partium respectu ita dicitur. III. Wolffius bonum &*